

Detaljregulering for Skysstasjonsområdet

Konsekvensutredning av kulturmiljø og kulturminner

Dato: 22.03.2024

Oppsummering

Konsekvensutredningen er en del av utredningene for detaljregulering for skystasjonsområdet i Lillehammer. Konsekvensutredningen følger opp vedtatt planprogram.

Planområdet ligger delvis innenfor kulturmiljø av nasjonal interesse og ligger innenfor kulturmiljø av lokal interesse. Det er i tillegg enkeltobjekter som er registrert som verneverdige og som er regulert med hensynssone bevaring i gjeldende reguleringsplan innenfor planområdet.

Kulturmiljøene har stor kulturhistorisk verdi for Lillehammer. Planområdet ligger i utkanten av kulturmiljøene, der kulturmiljøene har større variasjon, tidsdybde og mangfold i arkitektonisk stil.

En utbygging i tråd med planforslaget vil medføre inngripen i et kulturminne av lokal verdi. For kulturmiljøene vil en utbygging i tråd med planforslaget innebære at kulturmiljøets avslutning mot skystasjonen blir mer bymessig, sammenlignet med dagens situasjon med store utflytende parkeringsarealer. Bakgårdene har allerede mistet sin opprinnelige funksjon og blitt omgjort til parkeringsarealer. Planforslaget innebærer at det etableres et nytt helhetlig kvartal med fasade mot skystasjonen og et samlet felles gårdsrom. Planforslaget innebærer at Gutua, som er spor etter en ferdselsåre fra tiden før rutenettsplanen, blir forsterket, gjenåpnet og trukket helt ned til skystasjonen. Den visuelle fjernvirkningen av planforslaget er minst sett fra kulturmiljøene og størst sett fra vest. Kulturmiljøet er fra før lite synlig fra dette standpunktet og vurderingen er derfor at planforslaget ikke vil medføre at opplevelsen av kulturmiljøene vil svekkes i vesentlig grad. Samlet sett vurderes konsekvensen for temaet kulturmiljø og kulturminner til å være ubetydelig konsekvens.

Innholdsfortegnelse

Konsekvensutredning av kulturmiljø og kulturminner	1
Oppsummering	2
Innholdsfortegnelse	3
Kunnskapsgrunnlag og metode for konsekvensutredningen	4
Kunnskapsgrunnlaget	4
Metode	4
Beskrivelse av planforslaget (tiltaket)	7
Alternativer	7
Influensområdet	8
Avgrensning mot andre fagtema	8
Krav i planprogrammet	9
Beskrivelse av kulturmiljø og kulturminner	9
Delområder	11
Verdivurdering	12
Vurdering av påvirkning og konsekvens for delområder	14
Samlet konsekvensvurdering	18

Kunnskapsgrunnlag og metode for konsekvensutredningen

Kunnskapsgrunnlaget

Denne utredningen er basert på følgende kunnskapsgrunnlag:

- Beskrivelser
 - Illustrasjonsprosjekt
 - 3D-modell av illustrasjonsprosjektet
- Dokumenter
 - Kulturmiljøanalyse (DIVE-analyse) Lillehammer, 2018, Norsk institutt for kulturminneforskning (NiKU)
 - Kommunedelplan Lillehammer by - byplanen 2020-2023 (2030), 26.03.2020
 - Områdeprogram Sentrum vest, vedtatt 30.03.2023
 - Vegvalg, Nasjonal verneplan for veger, bruer og vegrelaterte kulturminner, 2002, Statens vegvesen Vegdirektoratet
- Kartdata
 - Kulturminnesøk / Askeladden, Riksantikvaren
 - Kart, Lillehammer kommune
- Befaringer januar 2022, august 2022, november 2022 og september 2023

Kvaliteten på eksisterende kunnskap

Eksisterende kunnskapsgrunnlag for kulturminner i Lillehammer sentrum er nyere enn 10 år. Det har ikke skjedd vesentlige endringer som gjør at eksisterende kunnskap vurderes som utdatert. I tillegg er det gjennomført egne befaringer i området. Kunnskapsgrunnlaget vurderes til å være tilstrekkelig.

Usikkerhet ved kunnskapsgrunnlaget

Usikkerheter ved kunnskapsgrunnlaget knytter seg til opplysninger om de konkrete bygningene og kulturmiljøene. Usikkerhetene har ikke innvirkning på vurderingene.

Metode

Utredningen bygger på metodikken for konsekvensutredning av kulturmiljø beskrevet i Miljødirektoratets veileder M-1941.

Avgrensning av influensområdet

Influensområdet omfatter planområdet og det området hvor tiltaket/planen får virkninger.

Verdikategori	Uten betydning for KU	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturminnet/ kulturmiljøet har betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder	Kulturminnet/ kulturmiljøet har svært begrenset betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder. Andre kulturmiljøer vil kunne gi mer kunnskap om samme periode/tema.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har begrenset betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har stor betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer. Kulturminnet/ kulturmiljøet vil kunne bidra med unik kunnskap om perioder eller tema som er dårlig dekket av skriftlige kilder.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har svært stor betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer. Kulturminnet/ kulturmiljøet vil kunne bidra med omfattende og unik kunnskap om perioder eller tema som er dårlig dekket av skriftlige kilder.
Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til tro eller tradisjoner	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i svært liten grad knyttet til tro eller tradisjoner.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i noen grad knyttet til tro eller tradisjoner.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til tro eller tradisjoner.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i stor grad knyttet til viktig tro eller tradisjoner.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i svært stor grad og eller tradisjoner.
Kulturminnet/ kulturmiljøet er av betydning for en eller flere etniske grupper (den samiske urbefolkningen, nasjonale minoriteter eller andre etniske grupper)	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder få elementer, som også er av begrenset betydning for en eller flere etniske grupper.	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder noen elementer som er av noe betydning for en eller flere etniske grupper.	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder flere elementer som er karakteristiske og av betydning for en eller flere etniske grupper.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig, karakteristisk, og av stor betydning for en eller flere etniske grupper.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig, godt bevart, karakteristisk, og av særlig stor betydning for en eller flere etniske grupper.
Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med betydning for historien	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i svært liten grad knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med betydning for historien.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er til en viss grad knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med noe betydning for historien.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med betydning for historien.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er klart knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med stor betydning for historien.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er klart knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med særlig stor betydning for historien på en lett lesbar måte.
Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/ utviklingen	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer i svært liten grad en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/utviklingen.	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer til en viss grad en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/utviklingen.	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/utviklingen.	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer i stor grad en eller flere faser eller virksomheter med særlig betydning for historien/ utviklingen.	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer i svært stor grad og på en tydelig måte en eller flere faser eller virksomheter med særlig betydning for historien/utviklingen.
Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder og preges av verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder i svært liten grad verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi.	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder og preges av byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi av begrenset betydning.	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder og preges av verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi.	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder og preges i stor grad av særlig verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med stor kunstnerisk verdi.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig og velbevart, og preges i svært stor grad av særlig verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med særlig stor kunstnerisk verdi.
Kulturminnene/ kulturmiljøet har en klar, intern kulturhistorisk sammenheng, en klar byform eller bystruktur av historisk betydning og/eller viser en klar sammenheng mellom natur/kultur	Kulturminnet/ kulturmiljøet har ingen intern kulturhistorisk sammenheng eller sammenheng mellom natur/kultur.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har til en viss grad en intern kulturhistorisk sammenheng og/eller viser til en viss grad sammenheng mellom natur/kultur.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har en klar, intern kulturhistorisk sammenheng og/eller viser en klar sammenheng mellom natur/kultur.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i stor grad en klar, intern kulturhistorisk sammenheng og/eller viser i stor grad en klar sammenheng mellom natur/kultur.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i svært stor grad en klar, intern kulturhistorisk sammenheng som er lesbar og godt bevart, og/eller viser i svært stor grad en klar sammenheng mellom natur/kultur.
Kulturminnet/ kulturmiljøet har en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i svært liten grad en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i en viss grad en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i stor grad en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i svært stor grad en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling.

Inndeling i delområder

Influensområdet deles opp for å analysere hvor planen eller tiltaket får størst konsekvenser for kulturmiljø. Delområdene innenfor influensområdet kalles kulturmiljøer.

Vurdering av verdi

Verdi for hvert kulturmiljø vurderes på en helhetlig måte basert på delområdenes kvaliteter, på tidligere verdivurderinger og ved bruk av vurderingskategorier. Vurderingskategoriene framgår av Riksantikvarens verditabell for kulturmiljø.

For mange av kulturmiljøene foreligger det verdivurderinger på forhånd, fordi nasjonale, regionale eller kommunale myndigheter allerede har gjort registreringer og vurderinger. De vurderingene som er gjort, skal synliggjøres i konsekvensutredningen.

Figur 1 Verdivurderingstabell. Kilde: Miljødirektoratet / Riksantikvaren

Planen eller tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet
Direkte inngrep/ arealbeslag	Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakeføres. Bidrar til at det blir mulig å restaurere kulturmiljøet eller kulturminner.	Ingen direkte inngrep/ arealbeslag.	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet med direkte inngrep/arealbeslag, tap av mindre viktige enkelt-kulturminner.	Del av kulturmiljøet går tapt gjennom direkte inngrep/arealbeslag. Viktige enkeltkulturminner går tapt. Videre bruk av kulturmiljøet vanskeliggjøres.	Ødelegger hele eller størstedelen av kulturmiljøet gjennom direkte inngrep/arealbeslag. Ødelegger den mest verdifulle delen av miljøet. Ødelegger videre bruk av kulturmiljøet. Svært viktige enkelt-kulturminner går tapt.
Nærvirkninger (fysiske og visuelle)	Bedrer den visuelle kontakten innad i kulturmiljøet. Fjerner barrierer. Bedrer innsyn/utsyn fra nærområdet til/fra kulturmiljøet. Bidrar til reduksjon i støy og/eller støv. Reduserer faren for flom, fukt i kulturmiljøet eller erosjon.	Ingen eller ubetydelig visuell nærvirkning eller andre nærvirkninger.	Endrer i noen grad den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter i noen grad opp kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet reduseres noe fra viktige standpunkter. Kulturmiljøet vil i noen grad påvirkes av støy og/eller støv. Bidrar til noe redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet negativt ved nedbør. Bidrar til noe fuktigere forhold og seinere opptørring innenfor kulturmiljøet. Bidrar til noe økt eller endret erosjon som vil påvirke kulturmiljøet negativt. Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.	Endrer den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter opp kulturmiljøet og skaper barrierer. Innsynet til kulturmiljøet reduseres vesentlig fra viktige standpunkter. Kulturmiljøet vil påvirkes av støy og/eller støv. Bidrar til redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet negativt ved nedbør. Bidrar til fuktigere forhold og seinere opptørring innenfor kulturmiljøet. Bidrar til økt eller endret erosjon som vil gi fare for skade eller påvirke kulturmiljøet negativt. Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.	Blokkerer eller endrer sterkt den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter i stor grad opp kulturmiljøet og skaper barrierer. Innsynet til kulturmiljøet blokkeres fra viktige standpunkter. Kulturmiljøet vil i stor grad påvirkes av støy og/eller støv. Bidrar til svært redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet sterkt negativt ved nedbør. Bidrar til svært mye fuktigere forhold og seinere opptørring innenfor kulturmiljøet. Bidrar til svært økt eller endret erosjon som vil skade eller påvirke kulturmiljøet sterkt negativt. Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.
Visuell fjernvirkning	Utsynet fra kulturmiljøet bedres/ gjenopprettes fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet bedres/ gjenopprettes. Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får bedret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger styrkes.	Ingen eller ubetydelig visuell fjernvirkning.	Utsynet fra kulturmiljøet blir noe endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet vanskeliggjøres i noen grad. Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får noe redusert eller endret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes i noen grad.	Utsynet fra kulturmiljøet blir sterkt endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet vanskeliggjøres. Enkelt-kulturminner som er laget for å være svært synlige får sterkt endret eller redusert utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes.	Utsynet fra kulturmiljøet blir blokkert eller sterkt endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet blokkeres. Enkelt-kulturminner som er laget for å være svært synlige mister, eller får sterkt endret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes vesentlig.
Tiltakets utforming	Tiltaket framstår som en særlig god konstruktiv helhet, har god volumoppbygging, og særlig god sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår som en konstruktiv helhet med god volumoppbygging og god sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår i noen grad som en konstruktiv helhet, har noe dominerende volumoppbygging og noe dårlig sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår i liten grad som en konstruktiv helhet, har dominerende volumoppbygging og dårlig sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår helt uten konstruktiv helhet, har svært dominerende volumoppbygging og svært dårlig sammenheng med omgivelsene.

Vurdering av påvirkning

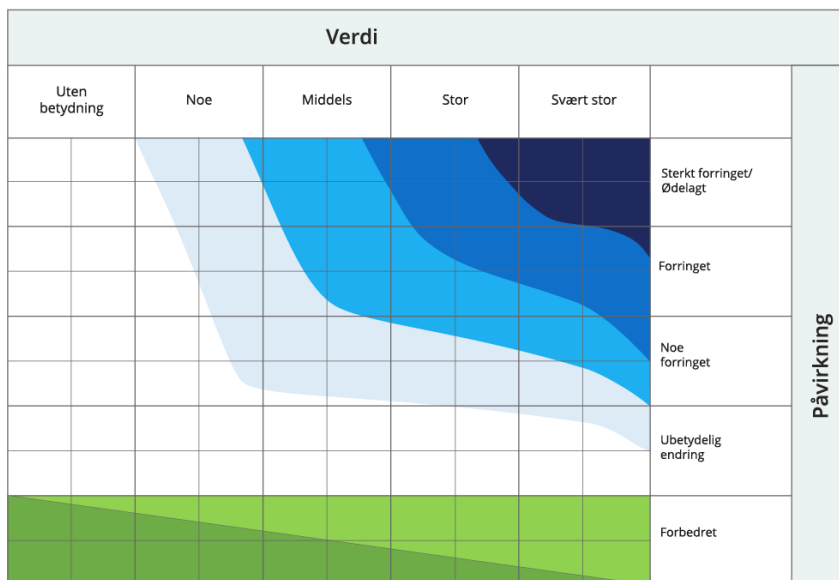
Både direkte og indirekte påvirkning vurderes. Det samme gjelder om påvirkningen er reversibel eller ikke. Påvirkning skal beskrives for de fire nivåene landskap, kulturmiljø, bygning og element. Påvirkningen er graden og typen av endring som den planlagte arealbruksendringen medfører innenfor eller i nærheten av kulturmiljøet.

Riksantikvarens påvirkningstabell for kulturmiljø brukes for å vurdere grad av påvirkning.

Figur 2 Påvirkningsvurderingstabell. Kilde: Miljødirektoratet / Riksantikvaren

Vurdering av konsekvens

Konsekvensgraden for hvert delområde framkommer ved å sammenstille vurderingene av verdi og påvirkning. Dette gjøres etter konsekvensvifta.

Skala	Forklaring
Svært alvorlig konsekvens ---	Den mest alvorlige konsekvensen som kan oppnås for delområdet. Brukes kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
Alvorlig konsekvens ---	Alvorlig konsekvens for delområdet.
Middels konsekvens --	Middels konsekvens for delområdet.
Noe konsekvens -	Noe konsekvens for delområdet.
Ubetydelig konsekvens 0	Ingen eller ubetydelig konsekvens for delområdet.
Noe/betydelig positiv konsekvens + / ++	Forbedring (+) eller betydelig forbedring (++)
Stor/svært stor positiv konsekvens +++ / ++++	Stor forbedring (+++) eller svært stor forbedring (+++). Brukes i hovedsak der områder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

Figur 3 Konsekvensvifta for vurdering av konsekvens for delområder.
Kilde: Miljødirektoratet

Figur 4 Forklaring til fargene i konsekvensvifta.

I konsekvensvifta utgjør verdiskalaen x-aksen og påvirkningen y-skalaen. Skalaen for konsekvens går fra 4 minus til 4 pluss. De negative konsekvensgradene er knyttet til en verdiforringelse av et delområde, mens de positive konsekvensgradene forutsetter en verdiøkning etter at tiltaket er realisert.

Beskrivelse av planforslaget (tiltaket)

Planområdet ligger sentralt i Lillehammer sentrum. Planområdet omfatter skysstasjonen og kvartalene mellom Jernbanegata, Kirkegata og forlengelsen av Wieses gate, samt Jernbanetorget og krysset med Mesnaldsvegen og pendlerparkeringen på vestsiden av jernbanestasjonen.

Planforslaget skal legge til rette for konsentrert bymessig utvikling med høy utnyttelse, et innhold som støtter opp om knutepunktet Lillehammer skysstasjon og binder dette til byveven i Lillehammer sentrum, og en utvikling av skysstasjonen som bygger opp om den som et regionalt og effektivt kollektivknutepunkt.

Alternativer

Planforslaget

Planforslaget innebærer at dagens bussterminal bygges om til en gateterminal og at det reguleres et utbyggingsområde mellom eksisterende bebyggelse langs Kirkegata og den nye gateterminalen. Utbyggingsområdet kan bebygges med totalt cirka 18.800 m² BRA til sentrumsformål (kontor, forretning, offentlig og privat tjenesteyting og hotell), i kvartalsstruktur. Den nye bebyggelsen er planlagt lagt i byggegrense

mot Jernbanegata, Jernbanetorget (gateterminalen) og Wieses gate. Det etableres et allment tilgjengelig byrom mellom ny bebyggelse og eksisterende bebyggelse. Bygningenes høyder trappes ned fra kote cirka 209 i nord (tilsvarende totalt 8 etasjer inkl. base) til kote cirka 198,5 i sør (tilsvarende totalt 4 etasjer inkl. base). Bebyggelsen trappes også med fallet i Jernbanegata. Planforslaget innebærer at Kirkegata 62-70 bevares, bakgårdsbygninger i Kirkegata 66 rives og Jernbanegata 2 og 4 rives. Gjennom kvartalet blir det en åpen allment tilgjengelig passasje i Gutua, som trekkes helt ned til gateterminalen med trapper og rampe.

Figur 5 Planforslaget sett fra Jernbanetorget i sør.

Figur 6 Planforslaget sett fra gateterminalen i nord.

Figur 7 Planforslaget sett fra Stortorget.

Figur 8 Planforslaget sett fra Wieses gate/Storgata.

Nullalternativet

Nullalternativet er dagens situasjon med forventet utvikling og inkluderer vedtatte reguleringsplaner og kommunedelplan for Lillehammer sentrum (byplanen).

Influensområdet

Influensområdet avgrensnes til områder der kulturminner kan bli direkte påvirket (fysiske inngrep) og indirekte påvirkning (visuelt og opplevelsesmessig, støy).

Områdets avgrensning er bestemt ut fra planens omfang, landskapets topografiske karakter, områdets kulturhistoriske karakter og visuelle inntrykk under befaringer. Influensområdet omfatter de delene som kan bli vesentlig påvirket av tiltaket.

Avgrensning mot andre fagtema

Kulturmiljø avgrensnes til bygde kulturminner og kulturmiljø. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Temaet har nær tilknytning til temaet byform og landskap. Alle kulturminner og kulturmiljø er plassert i et landskap og de bygde kulturminnene har en form.

Krav i planprogrammet

Kulturminner og kulturmiljø		
Undertema	Hva skal konsekvensutredes?	Presentasjonsform
Kulturminner og kulturmiljø	<p>I hvilken grad planforslaget får konsekvenser for områder med kulturhistorisk verdi (kulturmiljø).</p> <p>I hvilken grad planforslaget får konsekvenser for bebyggelse med kulturhistorisk verdi.</p>	Variert faglig analyse, med kart og illustrasjoner, inkludert kartlegging og befaring av kulturminner og kulturmiljø og utarbeiding av kulturminnedokumentasjon dersom eksisterende kunnskapsgrunnlag ikke er tilstrekkelig, ihht metodikk veileder M-1941.

Beskrivelse av kulturmiljø og kulturminner

Influensområdet består av en rekke kulturmiljøer av nasjonal, regional og lokal interesse.

K119 Lillehammer sentrum Storgaten:

Kulturmiljøet omfatter et stort område langs Mesnaelva i Lillehammer sentrum, tilknyttet Storgata, Langes gate, Wieses gate, Brubakken og Gamlebakken. Mathiesens gate avgrensner området i sør og Tomtegata avgrensner kulturmiljøet i nord.

De nasjonale interessene er beskrevet slik:

«Lillehammer sentrum har i dag en markant egenart. Småskalabebyggelsen er dominerende med tradisjonell 1800-talls trearkitektur innenfor en usedvanlig stormasket rutenettsplan, et preg som er sterkest langs Storgata – selv der hvor sen 1900-talls trearkitektur erstatter den eldre. Innenfor dette stramme mønsteret fremtrer «industriparken» langs Mesna med en vesentlig oppmykende kontrast. Det indre av kvartalene og kvartalene øst og vest for Storgata er åpnere og med mindre arkitektonisk kontinuitet. En del av sentrumsområdets karakter er funksjonsblanding.»¹

Kulturmiljø #3 Vinterbrøyta med Hammartun skole

Hammartun skole ligger der tidligere Hammer gård lå, som var markeds plass, tingsted og kirkested for Lillehammer. Gården ble kjøpt av Lillehammer kommune i 1850 og har siden vært i bruk til fattighus, boliger og skoletomt. Bygningsmassen viser utvikling av skolen fra den gang og fram til i dag. Det er tunet ved Hammer gård med tidligere markeds plass og skolen er sentral i kulturmiljøet.

Kulturmiljøet inkluderer også vegfare Vinterbrøyta, som var inngangsport til byen fra Lågen, med gatebebyggelse og bryggeområdet med pakkhus ved Lågen.

¹ Kulturminnesøk / Askeladden

Kulturmiljø #5 Mathisens gate

Kulturmiljøet omfatter Søndre park og bebyggelsen langs Mathisens gate på sørsiden av parken. Bygningene er i 1-3 etasjer i kvartalsstruktur, både kjøpmannsgårder og bolighus.

Kulturmiljø #8 Lillehammer sentrum, Storgata med bakgårdsbebyggelse

Bebyggelsen langs Storgata og i området rundt kirka og Søndre park ligger i kvartalsstruktur etter Buchholz' rutenettsplan fra 1827. Kjøpmannsgårder og våningshus ligger langs gata, med staller, pakkbuer, verksteder, uthus og bondestuer i bakgårdene. Den tverrgående gutua er en rest av et eldre vegfar fra før byen ble grunnlagt. Bebyggelsen er av den eldste i byen.

Kulturmiljø #9 Bygårdsmiljøet Bankenkrysset

Dette området har vært gjenstand for store endringer gjennom årene. Det inngår i kvartalsstrukturen med bygårdsbebyggelse og Gamle Banken fra 1896 dominerer. Etableringen av nytt vegkryss og infrastruktur som følge av OL i 1994 har brutt opp kvartalsstrukturen.

Kulturmiljø #10 Stortorget

Stortorget ble etablert tidlig på 1900-tallet, i forbindelse med endringene som jernbaneforbindelsen til Oslo førte med seg. Torget er preget av at det omkranses av bygninger i ulike arkitektoniske stilarter fra ulike deler av 1900-tallet. Den tverrgående gutua er en rest av et eldre vegfar fra før byen ble grunnlagt.

Kulturmiljø #13 Industriebbyggelsen langs Mesnaelva

Vannkraften i Mesnaelva var et viktig utgangspunkt for etableringen av Lillehammer og langs elva ble det anlagt kraftkrevende industri. Industriebbyggelsen omfatter bygninger i både tre og teglstein, samt høye fabrikkpiper.

Mesnadalsarmen

Mesnadalsarmen er del av E6/Rv213 og er innfartsveg til Lillehammer. Vegen ble bygget som forberedelse til OL på Lillehammer i 1994 for å bedre framkommeligheten mot sentrum for bilister.²

Bebyggelse med kulturhistorisk verdi

Det er de bygningene av kulturhistorisk verdi som ligger innenfor planområdet eller i planområdets direkte omgivelser som er interessante for vurdering av hvilke konsekvenser planforslaget har for enkeltbygninger med kulturhistorisk verdi.

Basert på byplanen og DIVE-analysen er følgende bebyggelse med kulturhistorisk verdi aktuelle for vurdering:

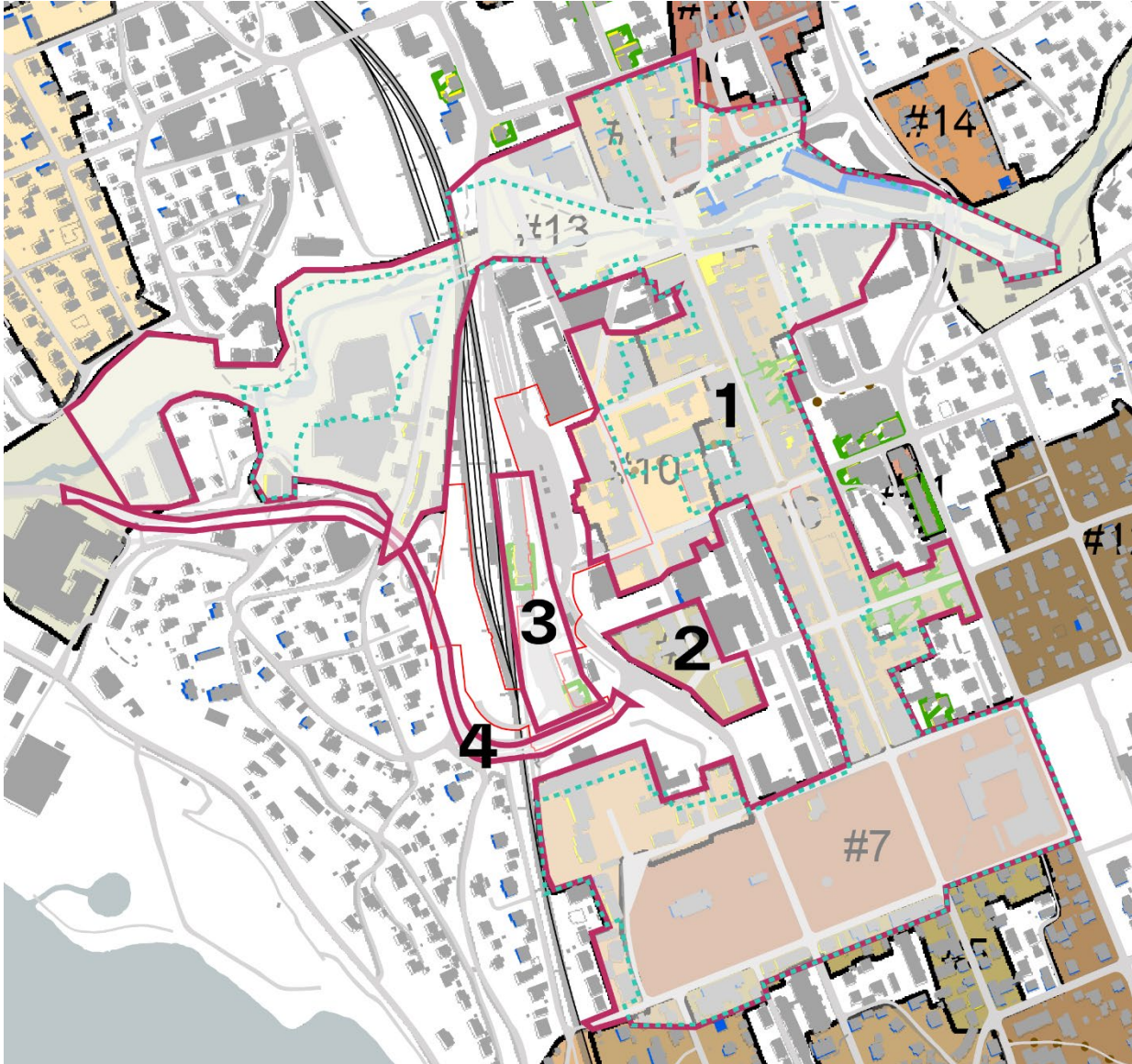
1. Breiseth hotell
2. Kirkegata 64, Avholdsheimen
3. Kirkegata 66, kjøpmannsgård
4. Kirkegata 68, tidligere Bøndernes hus, nå Verdensteateret. Fløyen som huser den tidligere bankettsalen, er regulert til bevaring i Byplanen.
5. Lillehammer stasjon
6. Jernbanegata 4

² Kulturminnesøk / Askeladden: 240 NVP SVV, Veganlegg

7. Lillehammer kunstmuseum

8. Norges bank – Stortorget 1

Delområder

Figur 9 Inndeling av influensområdet i delområder. Bakgrunnskartet er Byplanens illustrasjonskart for bygningvern. NB-området K119 er vist med lys blå stiplet linje.

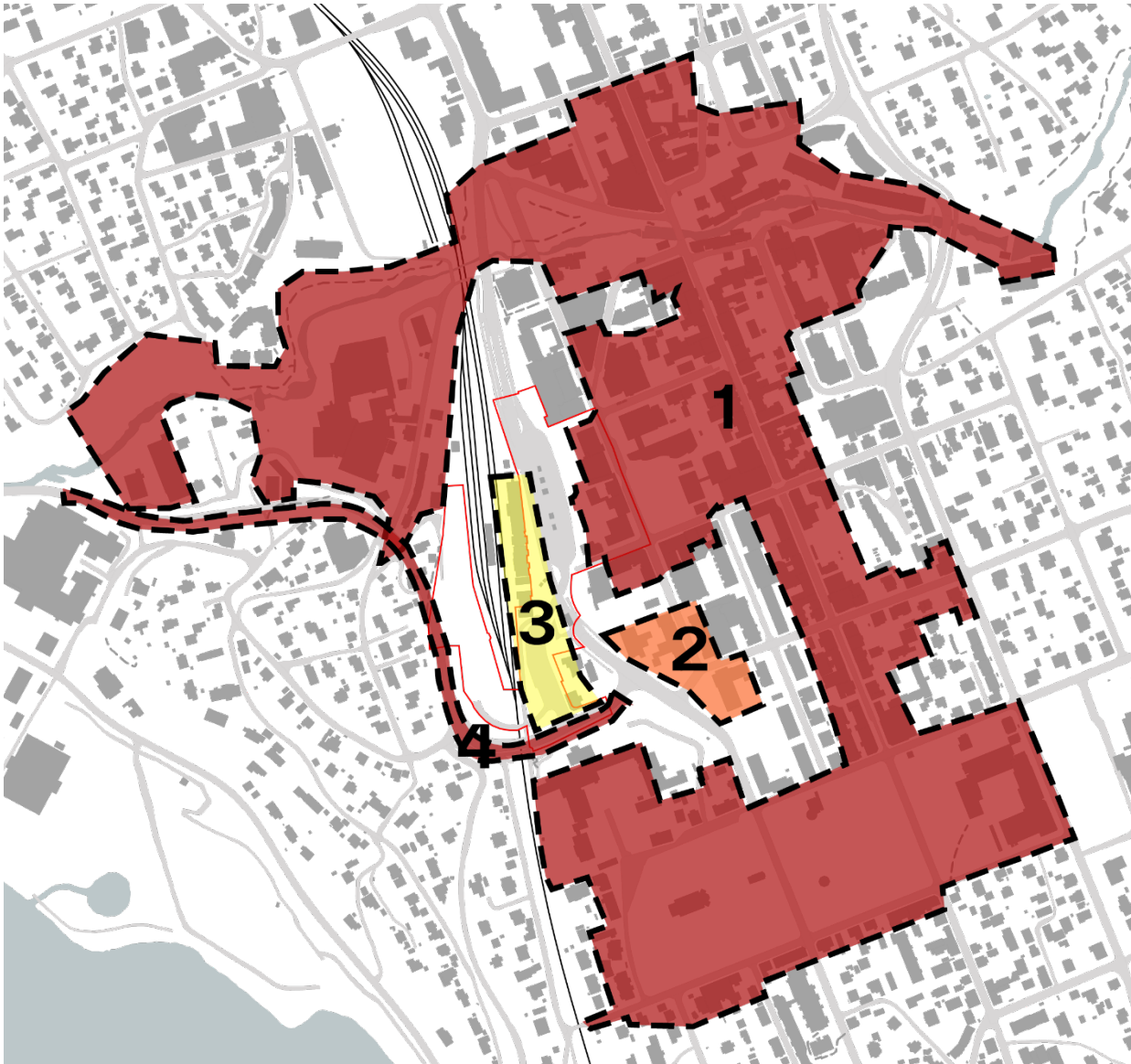
Innenfor influensområdet har Riksantikvaren og kommunen definert og avgrenset flere kulturmiljøer. Det nasjonale kulturmiljøet K119 overlapper med kommunens registrerte kulturmiljøer #10 #13, #8, #3 og #7. Delområde 1 består av hele K119 og de delene av de kommunalt registrerte kulturmiljøene som ligger innenfor influensområdet.

Delområde 2 omfatter kulturmiljøet #9 Bygårdsmiljøet Bankenkrysset.

Delområde 3 omfatter vestre del av utbyggingsbyggingområdet, samt stasjonsbygningen og Jernbanetorget 1.

Delområde 4 omfatter Mesnadalsarmen.

Verdivurdering

Figur 10 Verdikart for delområdene. Mørk rød = svært stor verdi, oransje = stor verdi, gul = noe verdi.

Delområde 1: K119, #10, #13, #8, #3, #7

Verdivurderingen legger til grunn at det allerede er gjort en verdivurdering av kulturmiljøene i delområde 1 gjennom registrering av kulturmiljø K119 med nasjonal verdi av Riksantikvaren og gjennom kommunens registrering av kulturmiljøene i byplanen for Lillehammer.

Kulturmiljø K119 har nasjonal verdi på grunn av området markante egenart med dominerende småskalabebyggelse i tradisjonell 1800-tallsarkitektur og den usedvanlig stormaskete rutenettsplanen. Dette preget er tydeligst langs Storgata. Kulturmiljøet har en klar kulturhistorisk sammenheng og bystruktur. Innenfor kulturmiljøet ligger industribebyggelsen langs Mesna som en kontrast til den stramme kvartalsbyen. Kulturmiljøet representerer både verdifull byggeskikk og har som miljø og med enkeltminner stor kunstnerisk verdi.

Øst og vest for Storgata er preget mer åpent og det er mindre arkitektonisk kontinuitet. Deler av kulturmiljøet har karakter av funksjonsblanding. Rundt Stortorget er kulturmiljøets verdi knyttet til Stortorget som sentralt byrom etablert i forbindelse med at Lillehammer fikk jernbane til Oslo tidlig på 1900-tallet og til at bebyggelsen i området rundt Stortorget viser et tverrsnitt av norsk arkitekturhistorie på 1900-tallet. Her er det både ikoniske monumentalbygg fra ulike epoker, tegnet av betydningsfulle arkitekter i sin samtid, og bygninger som representerer de ulike historiske lagene i Lillehammer bys utvikling.

Kulturmiljøet har en bruk som er forenlig med verneverdiene og det er godt egnet til å formidle Lillehammer bys utvikling og historie over lang tid.

Samlet sett har delområde 1 svært stor verdi.

Verdivurdering av enkeltbygninger innenfor delområde 1:

1. Breiseth hotell: Bygningen er regulert med hensynssone bevaring i reguleringsplan for Lillehammer sentrum. Bygningen er en jugendstilbygning med arkitektoniske elementer karakteristisk for denne stilen, som et sluttet bygningsvolum med asymmetri i fasadeoppbyggingen og fasade i pusset mur. Bygningen er knyttet til Lillehammermalerne, som både malte utsikten fra hotellet og bodde der. Samlet vurdering: stor verdi.
2. Kirkegata 64: Bygningen er regulert med hensynssone bevaring i reguleringsplan for Lillehammer sentrum. Våningshus i to etasjer mot gaten, trebygning. Bygningen er kjent som «Avholdsheimen» og har vært benyttet til forsamlingslokale for avholdslaget og de har tidligere drevet kafé i bygningen. Bygningen ble ombygget i etterkrigstiden. Bygningen er motiv på mange av Thorvald Erichsens malerier fra Breiseth hotell. Samlet vurdering: stor verdi.
3. Kirkegata 66: Bygningen er regulert med hensynssone bevaring i reguleringsplan for Lillehammer sentrum. Kjøpmannsgård i en etasje, med bakgårdsbygninger som omkranser et indre gårdsrom. Overbygg inngang til gårdsrommet. Gutua går gjennom eiendommen. Samlet vurdering: middels verdi.
4. Kirkegata 68: Tidligere Bøndernes hus, nå Verdensteateret. Den tidligere bankettsalen er regulert til bevaring i reguleringsplanen for Lillehammer sentrum. Samlet vurdering: middels verdi.
5. Jernbanegata 4: Trebygning fra perioden 1890-1910. Angitt som bevaringsverdig bygning i Byplanen. Samlet vurdering: noe verdi.
6. Lillehammer kunstmuseum: Består av tre bygninger, tegnet av Viksjø 1963, Snøhetta 1994 og Snøhetta/Breivik 2006. Representerer flere epoker i norsk arkitekturhistorie. Samlet vurdering: stor verdi.
7. Norges bank – Stortorget 1: Bygningen, oppført i 1913, er forskriftsfredet. Den er et arkitektonisk, arkitekturhistorisk og kulturhistorisk viktig anlegg, tegnet og oppført som Norges Banks tidligere avdelingskontor på Lillehammer. Bygningen har en monumental plassering som Stortorgetts fondmotiv. Eksteriøret er i all hovedsak uendret siden bygningen var ny. Den representerer det beste av sin samtds arkitektur og er av nasjonal verdi.³ Samlet vurdering: svært stor verdi.

³ Kulturminnesøk / Askeladden, Riksantikvaren

Delområde 2 #9 Bygårdsmiljøet Bankenkrysset

Verdivurderingen legger til grunn at det allerede er gjort en vurdering av kulturmiljøet gjennom arbeidet med byplanen for Lillehammer og registreringen av kulturmiljøet i den forbindelse.

Verdiene i kulturmiljøet er knyttet til at området ligger sentralt i rutenettsplanen og er en innfallsport til sentrum. Området representerer utvikling av både bebyggelse og infrastruktur over lang tid, blant annet med eldre bygårdsbebyggelse, monumentale bygninger og vegkrysset utformet og ombygget i forbindelse med OL 1994 og anleggelse av Mesnadalsarmen.

Delområde 2 vurderes til å ha stor verdi.

Delområde 3 Vestre del av utbyggingsområdet, samt stasjonsbygningen og Jernbanetorget 1

Delområdet har ingen registrerte kulturmiljøer av lokal eller nasjonal interesse, men det har flere enkeltbygninger av lokal interesse.

Delområde 3 vurderes til samlet sett å ha noe verdi.

Delområde 4 Mesnadalsarmen

Verdivurderingen tar utgangspunkt i at Mesnadalsarmen er forskriftsfredet etter kulturminneloven. Verdien er knyttet til at veganlegget viser hvilke investeringer som ble gjort før OL.⁴ Anlegget representerer en gruppe innfartsveger til tettsteder som ble bygd på 1980- og 90-tallet, der fremkommeligheten for den økende vegtrafikken var en av problemene innfartsvegene skulle løse. Anlegget er utformet med ønske om å tilføre stedet noe positivt i blant annet materialbruk. Hensikten med fredningen er å bevare hovedpreget i anlegget.

Delområde 4 vurderes på bakgrunn av fredningen til å ha svært stor verdi.

Vurdering av påvirkning og konsekvens for delområder

Delområde 1

Direkte inngrep/arealbeslag:

Utbygging i tråd med planforslaget berører deler av kulturmiljøet direkte gjennom oppføring av ny bebyggelse og rivning av eksisterende bebyggelse. Arealer som i reguleringsplanen for Lillehammer sentrum er angitt som «arealer som skal bevares» blir ikke bebygget på terreng, men inngår i gårdsrommet, vil være allment tilgjengelige og kan videreutvikles som byrom.

⁴ Statens vegvesen Vegdirektoratet, Vegvalg – Nasjonal verneplan for veger, bruer og vegrelaterte kulturminner, 2002:244

Jernbanegata 4 er vurdert som bevaringsverdig, men ligger ikke innenfor kulturmiljøene med nasjonal eller lokal interesse. Bygningen vil bli direkte påvirket gjennom at planforslaget innebærer at bygningen rives i sin helhet.

Nærvirkninger

Ny bebyggelse er plassert i bakkant av eksisterende bebyggelse mot Kirkegata og på en slik måte at kvartalet fullføres med en ny fasaderekke mot skysstasjonen og et større gårdsrom mellom ny og eksisterende bebyggelse. Eksisterende bebyggelse har en utpreget bakside-fasade mot skysstasjonen, med unntak av gavlveggen på Kirkegata 68 (Verdensteateret), og planforslaget vil medføre at bakgårdsfasadene i framtiden henvender seg til det felles gårdsrommet. Kvartalet får en framside mot skysstasjonen og rutenettet trekkes helt ned til stasjonen, i tråd med føringene i byplanen. Samtidig vil gavlveggen på Verdensteateret være synlig fra bussterminalen gjennom plasseringen og utformingen av gutua, der sikt til gavlveggen er vektlagt.

Planforslaget bedrer den visuelle kontakten og sammenhengene innad i kulturmiljøet ved at gutua tilgjengeliggjøres og tilrettelegges bedre for ferdsel. Planforslaget vurderes til ikke å skape barrierer innad i kulturmiljøet, da det er plassert i utkanten/forlengelsen av kulturmiljøet.

Stortorget og Kirkegata er de viktigste gate- og plassrommene innenfor den delen av kulturmiljøet som berøres av nærvirkningen fra planforslaget. Kontakten mellom kulturminner langs disse rommene vil ikke endres som følge av planforslaget. Utsynet fra Stortorget vil påvirkes og den nye bebyggelsen vil være synlig over eksisterende bebyggelse langs Kirkegata.

Visuell fjernvirkning

Kulturhistorisk viktige sammenhenger styrkes ved at gutua trekkes fra Stortorget helt ned til Jernbanetorget.

Innsynet til kulturmiljøet endres fra øst (Jernbanetorget/Strandtorget/E6) ved at det oppføres en ny fasade mot stasjonsområdet. Som følge av topografien vil denne fasaden være godt synlig. Av samme grunn ligger ikke de største visuelle verdiene og opplevelseskvalitetene i kulturmiljøet sett fra denne siden, slik at virkningen for kulturmiljøet vurderes til å være liten på dette punktet.

Sett fra øst vil den nye bebyggelsen gi endret visuelle fjernvirkning fra kulturmiljøet, men den nye bebyggelsens plassering og utforming vil ikke medføre at viktige siktlinjer eller landskapselementer ikke blir synlige fra kulturmiljøet.

Tiltakets utforming

Planforslagets utforming gir rom for både fortetting og oppføring av ny, hensiktsmessig bebyggelse for utvikling av Lillehammer sentrum med attraktive arbeidsplasser, og bevaring av den kulturhistorisk viktige bebyggelsen mot Kirkegata.

Den delen av kulturmiljøet K119 som planområdet ligger innenfor, er preget av utvikling over flere tiår med mange ulike arkitektoniske stiler representert. Planforslaget innebærer en videreføring av de overordnede linjene innenfor kvartalsbyen og forholder seg til gutu, siktlinjer og gatelinjer, samtidig som det gir rom for å oppføre nåtidig arkitektur av høy kvalitet som tilfører et nytt lag til områdets historie.

Bygninger i de nære omgivelsene har en til dels dominerende volumoppbygging og terrengutforming, som blant annet bidrar til at de oppfattes som fremmede og avvisende elementer sett fra skysstasjonen. Tilpassning til denne typen bebyggelse fra etterkrigstiden som avviker fra den tradisjonelle lave trehusbebyggelsen i Lillehammer kan gjøres på flere måter. Planforslaget er utformet slik at ny bebyggelse og terrengbearbeiding vil gi en overgang fra de større byggehøydene i nord til de lavere byggehøydene i sør langs Jernbanegata. Gjennom å legge opp til varierte byggehøyder, trapping av høydene og utnyttelse av terrenget bidrar planforslagets utforming både bevaring av særpreg og viktige karaktertrekk ved området, samtidig som det gir grunnlag for attraktiv bebyggelse og byrom.

Samlet vurdering av påvirkning

Sett fra skysstasjonen vil kulturmiljøets ytre fasade bli endret, men denne endringen veies opp av at området bygges ut med fortsettelse av kvartalet. Bebyggelsens høyde og utforming vil bidra til at kulturmiljøet får et endret uttrykk, men det skjer i et område hvor det allerede er stor tidsdybde på bebyggelsen. Rivningen av Jernbanegata 4 vil medføre at et kulturminne går tapt, men kulturminnet er ikke registrert som del av de lokalt eller nasjonalt viktige kulturmiljøene innenfor delområdet. Planforslaget innebærer noe høyere byggehøyder enn byplanen legger til grunn for utvikling i området. Den eldre ferdselsåren i gutua tilrettelegges og tilgjengeliggjøres, noe som gjør at den kulturhistoriske dybden i området forsterkes.

Samlet sett vurderes påvirkningen på kulturmiljøet til å være ubetydelig endring i øvre del av skalaen.

Samlet vurdering av konsekvens

Svært stor verdi og ubetydelig endring gir samlet ubetydelig konsekvens (0).

Påvirkning på enkeltbygninger innenfor delområde 1:

1. Breiseth hotell: Bygningen blir ikke påvirket direkte av utbyggingen. Planforslaget vil ikke innebære vesentlig endring i nær- og fjernvirkning for bygningen utover at utsikt retning skysstasjonen endres.
2. Kirkegata 64: Gjeldende planbestemmelser og regulering med hensynssone bevaring videreføres. Bygningens bakside mot bakgården vil ikke lenger være synlig fra skysstasjonen, men dette vurderes til ikke å påvirke bygningens verneverdi. Bygningen vil inngå som en del av et helhetlig kvartal. Opplevelsen av bygningen fra Kirkegata/Stortorget vil være tilnærmet uendret.
3. Kirkegata 66: Gjeldende planbestemmelser og regulering med hensynssone bevaring videreføres. Bakgårdsbygning og sidebygning rives og bygningen vil ikke lenger framstå som del av et samlet tun, men som en del av et nytt, helhetlig kvartal. Opplevelsen av bygningen fra Kirkegata/Stortorget vil være tilnærmet uendret.
4. Kirkegata 68: Gjeldende planbestemmelser og regulering med hensynssone bevaring videreføres. Planforslaget innebærer at bygningens bakside ikke vil være like synlig fra skysstasjonen, det inkluderer også gavlveggen i den verneverdige delen av bygningen, men planforslaget er utformet slik at gutuas bredde, utforming og plassering gir synlighet for gavlveggen fra hovedinngangen til stasjonen. Opplevelsen av bygningen fra Kirkegata/Stortorget vil være tilnærmet uendret.
5. Stasjonsbygget: Bygningen blir ikke direkte påvirket av utbyggingen. Ny utforming av bussterminalen vil ikke endre den nær- og fjernvirkning av stasjonsbygningen.
6. Jernbanegata 4: Bygningen går i sin helhet tapt og vil bli erstattet av nytt bygg.
7. Lillehammer kunstmuseum: Bygningene blir ikke direkte påvirket av planforslaget. Tilgjengeliggjøring av gutua med tilrettelegging for økt ferdsel kan bidra til flere fotgjengere direkte forbi kunstmuseet i forlengelsen av gutua langs Stortorget.

8. Norges bank – Stortorget 1: Planforslaget har ingen direkte inngripen i bygningen eller Stortorget. Utbyggingen vil ikke få visuelle virkninger for bygningen eller påvirke nær- og fjernvirkningen for bygningen i vesentlig grad.

Delområde 2

Direkte inngrep/arealbeslag:

Utbygging i tråd med planforslaget gir ingen direkte inngrep eller arealbeslag i kulturmiljøet.

Nærvirkninger

Tiltaket har ingen visuell eller fysisk nærvirkning som påvirker opplevelsen av kulturmiljøet. Kulturmiljøet kan påvirkes av støy og støv fra trafikk til og fra skystasjonen, men dette vil være en videreføring av dagens situasjon med påvirkning på kulturmiljøet og ikke representere en endret situasjon for kulturmiljøet.

Visuell fjernvirkning

Utbygging i tråd med planforslaget vil ikke endre innsyn til eller utsyn fra kulturmiljøet. Utbyggingen vil ikke påvirke enkeltkulturminners synlighet eller påvirke de kulturhistoriske sammenhengene for kulturmiljøet.

Tiltakets utforming

Tiltakets utforming har ingen direkte påvirkning på kulturmiljøet.

Samlet vurdering av påvirkning

Samlet sett vurderes planforslagets påvirkning på kulturmiljøet til å være ingen/ubetydelig endring.

Samlet vurdering av konsekvens

Konsekvens for kulturmiljøet Bygårdsmiljøet Bankenkrysset er ingen konsekvens (0).

Delområde 3

Direkte inngrep/arealbeslag:

Utbygging i tråd med planforslaget gir ingen direkte inngrep eller arealbeslag i delområdet.

Nærvirkninger

Ombyggingen av skystasjonen endrer ikke den visuelle kontakten mellom kulturminnene innad i delområdet. Ny utforming av bussterminalen innebærer ikke oppføring av større konstruksjoner innenfor delområdet som gir endret nærvirkning for stasjonsbygningen eller for Jernbanetorget 1.

Visuell fjernvirkning

Utsynet fra delområdet, og da spesielt fra platået på skystasjonen ved stasjonsbygningen, blir endret som følge av planforslaget. Ettersom planforslaget følger rutenettmønsteret og bygger ut kvartalet øst for skystasjonen innenfor eksisterende linjer i Wieses gate og Jernbanegata, og forsterker opplevelsen og forbindelsen i gutua, svekker ikke planforslaget de kulturhistoriske sammenhengene med delområdet og stasjonsbygningen.

Tiltakets utforming

Planforslaget framstår med god sammenheng med omgivelsene i delområdet, både når det gjelder utformingen av bussterminalen og av ny bebyggelse.

Samlet vurdering av påvirkning

Samlet sett vurderes planforslagets påvirkning på delområdet til å være ingen/ubetydelig endring.

Samlet vurdering av konsekvens

Konsekvens for delområdet er ingen konsekvens (0).

Delområde 4: Mesnadalsarmen

Direkte inngrep/arealbeslag:

Utbygging i tråd med planforslaget gir ingen direkte inngrep eller arealbeslag i kulturmiljøet.

Nærvirkninger

Tiltaket har ingen visuell eller fysisk nærvirkning for Mesnadalsarmen som påvirker opplevelsen av kulturmiljøet.

Visuell fjernvirkning

Infrastrukturanlegget er synlig fra Lågen, men planforslaget vil ikke påvirke visuell fjernvirkning for Mesnadalsarmen.

Samlet vurdering av påvirkning

Samlet vurderes planforslagets påvirkning på kulturmiljøet Mesnadalsarmen til å være ingen/ubetydelig endring.

Samlet vurdering av konsekvens

Konsekvens for kulturmiljøet Mesnadalsarmen er ingen konsekvens (0).

Samlet konsekvensvurdering

Samlet konsekvensvurdering for temaet kulturmiljø og kulturminner vurderes til å være ubetydelig konsekvens (0).

Sammenliknet med nullalternativet har planforslaget positiv konsekvens for gutua, som blir forsterket med planforslaget, men det har direkte negativ konsekvens for Jernbanegata 4, som blir revet.